

Mihad SAKIĆ, prof.
Društvo historičara Tuzla
E-mail : mihad.sakic@hotmail.com

**„Baština Sjeveroistočne Bosne“, časopis za baštinu, kulturno–historijsko
i prirodno naslijeđe, JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-
historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona,
God. XIII, broj 14, Tuzla, 2022, 367 str.**

Objavljiivanje novog broja časopisa „Baština Sjeveroistočne Bosne“ je još jedan dokaz da vrijedna ekipa zaposlenika JU Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno–historijskog i prirodnog naslijeđa, zajedno sa svojim saradnicima, postiže dobre naučno–istraživačke rezultate. U ovom broju su objavljeni radovi iz više oblasti: historije, naslijeđe – baština, zavičaja, porodice i likova zavičaja, aktivnosti Zavoda, prirodnog naslijeđa i prikazi – recenzije – osvrti.

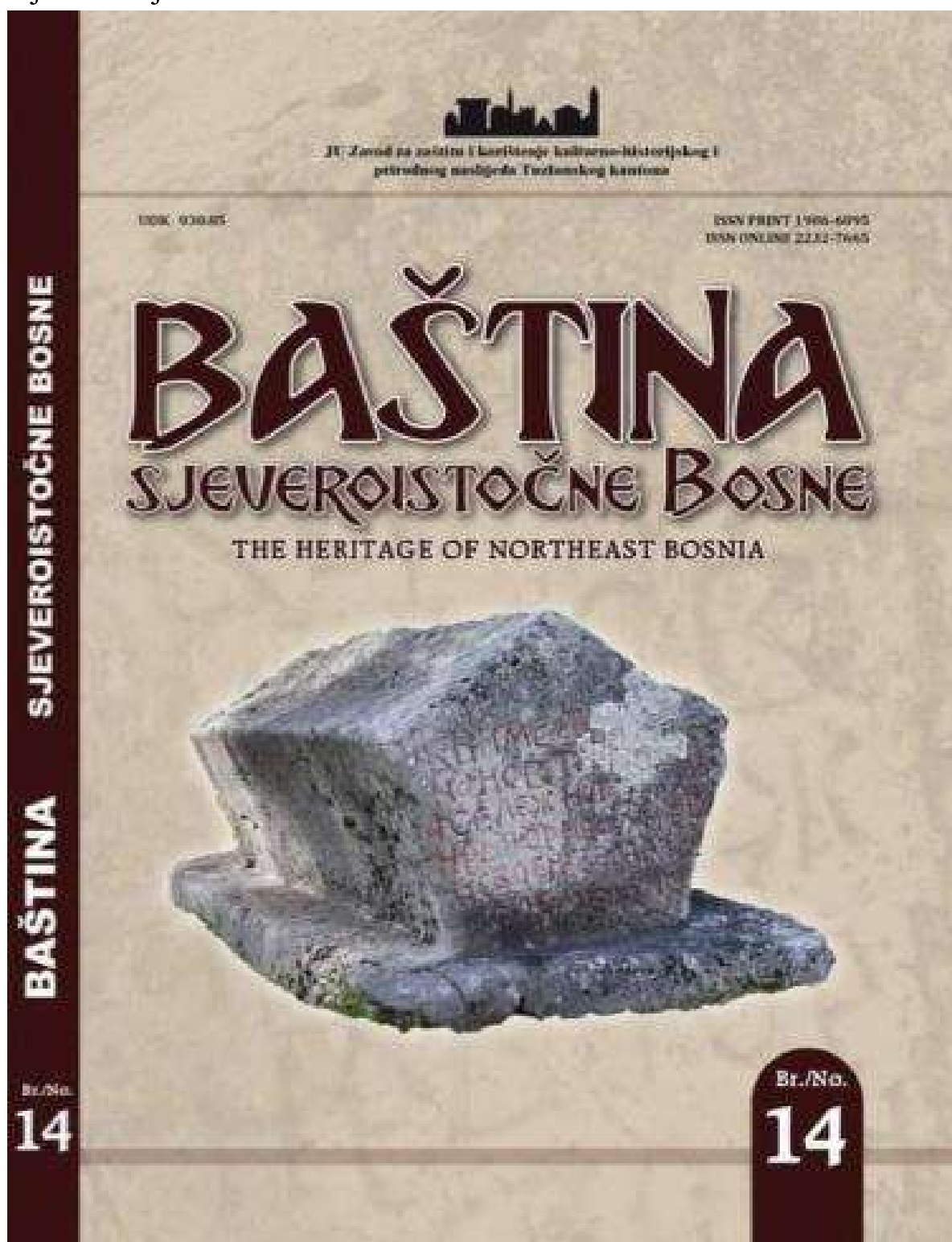
HISTORIJA

U poglavlju *Historija* (11–28) objavljen je rad prof. Namika Halilovića, na temu „Naseobine iz Osmanskog perioda na području Pauča“. Autor u radu ističe da se život ljudi na području Pauča i okoline odvijao u manjim seoskim zajednicama. S dolaskom Osmanskog carstva, na ovo područje vrše se popisi stanovništva. Prvi popis izvršen je 1468/69. godine. U godinama poslije vršeni su periodični popisi. Popisivano je stanovništvo koje je živjelo i u manjim naseobinama ovog područja. Pauč sa okolinom čini područje u kojem ljudi žive od davnina. U ovom radu elaborirana je i ubikacija sela Sokolovići na prostoru naselja Brateljevići. Prema usmenim predajama, većina stanovnika ovih sela je stradala od kuge. Jedan dio njih se nakon ove pošasti povlačio prema selu kod izvora Voljevac. Na ovom mjestu je tokom vremena formirano i središte današnjeg naselja Pauč. Pored stručne literature autor je koristio i građu usmenog karaktera preuzetu od kazivača iz porodica Halilović, Hotović, Jusupović, Selimbašić i Šarić.

Mr. sc. Rusmir Djedović i prof. Adnan Kalesić autori su rada „Naselje Maoča krajem 19. stoljeća“ (29–55). U radu se daje prikaz naselja Maoča kod Brčkog na kraju 19. stoljeća. Korištena je građa iz gruntovnice (neobjavljeni arhivski podaci) iz 1888. godine. Popisane su sve kuće naselja Maoča iz te godine. Navedeni su vlasnici kuća sa tačnim udjelima. Rad je dao pregled urbanog dijela naselja Maoča krajem 19. stoljeća. Popis iz 1895. u turskoj

M. Sakić, *Saznanja*, 11, Tuzla, 2023, 207–220.

Maoči bilježi mahalu Tabaci, džamiju i mekteb. Tu je u 122 kuće živjelo 692 stanovnika, od toga 674 Muhamedanca, 16 istočno–pravoslavnih i 2 rimo–katolika (stranca). U radu je prikazano i kraće kazivanje o starinama u Maoči od Omera Bikića, rođenog 1943. godine. Na kraju rada autori u zaključku konstatiraju: „Detaljnom analizom izgleda naselja Maoča, kao i njegovih dijelova (mahala) krajem 19. stoljeća, vidimo da se tada radi o većem i razvijenijem naselju.“

Dr. sc. Semir Hadžimusić, dr. Adi Ćorović autori su priloga „Stara željeznička stanica u Lukavcu – sa historijske pruge do Nacionalnog spomenika Bosne i Hercegovine“ (57–78). Željeznički saobraćaj u Bosni i Hercegovini počeo se razvijati još u vrijeme osmanske vlasti. Planovi izgradnje željeznica postavljeni su još 1865. godine. Pruga Doboj–Simin Han svečano je otvorena 28. aprila 1886. godine. Voz je na putu do Tuzle prolazio kroz željezničke stanice današnjeg lukavačkog područja: Dobošnica, Puračić–Lukavac i Bistarac, da bi u Tuzlu stigao u 16,30 sati. Vozom je u Tuzlu doputovao Benjamin Kallay, zajednički ministar finansija u čijoj delegaciji su bili državni, okružni, kotarski i drugi predstavnici tadašnje vlasti. U Lukavcu je 1893. godine izgrađena Prva bosanska tvornica Amonijačne sode d.d. Lukavac. Izgrađena je na do tada močvarnom području na desnoj obali rijeke Spreče, između grada Tuzle i stare bosanske čaršije Puračića. U radu je predstavljena arhitektonska slika dobra, lokacija zgrade, dimenzije objekta sa opisom glavnog ulaza, sporednog ulaza, zatim spratnost, fasade (južna, sjeverna, zapadna i istočna). Radi zaštite objekta određena su dva stepena zaštite ovog nacionalnog spomenika. Pripremljen je idejni projekat sanacije objekta Stare željezničke stanice. Nakon sanacije objekat bi se trebao koristiti za kulturno–obrazovne i turističke svrhe. Da bi se sve to ostvarilo potrebno je pored materijalnih, finansijskih i drugih uvjeta koje diktiraju nadležni organi države, stvoriti jasnu sliku kod građana o potrebi povećanja svijesti lokalne zajednice o značaju očuvanja kulturnog naslijeđa na području Grada Lukavca i cijele Bosne i Hercegovine.

Prof. dr. Sead Selimović, autor je rada (79–112) „Bosansko Podrinje između dva svjetska rata (1918–1941): Demografske i socijalne promjene“ (79–112). U ovom radu autor prikazuje stanje političkih prilika u Kraljevini SHS / Jugoslaviji. Autor piše da je Bosna i Hercegovina između dva svjetska rata bila izrazito agrarna zemlja. U njoj je 1921. godine živjelo 1.890.440 stanovnika. Muškaraca je bilo 51,11% a žena 48,89%. Industrija je razvijana na temeljima koje je postavila austrougarska vlast. Do početka Prvog svjetskog rata podignuto je 170 industrijskih preduzeća, a do početka Drugog svjetskog rata podignuto je još 129 preduzeća. Radi se o preduzećima drvne, prehrambene, tekstilne, hemijske, industrije stakla, prerade metala, metalurške industrije, industrije kože i krzna i ostalih grana industrije. Bilo je i 60 električnih centrala. Najveći dio industrije bio je smješten u srednjoj Bosni, uz prugu Sarajevo–Doboj. Hemijska industrija bila je razvijena u Tuz-

li, Lukavcu i Jajcu. Od industrije, rudarstva i zanatstva živjelo je 6,70%, od trgovine, kredita i prometa 3,10%, javnih službi, slobodnih zanimanja i vojske 3,60% i ostalih zanimanja 2,50% stanovništva u tadašnjoj Bosni i Hercegovini.

NASLIJEĐE – BAŠTINA

Nela Arapčić, dipl. ing. arh. autorica je rada „Restauratorski proces sa revalorizacijom i reverzibilnošću na primjeru historijske građevine Kino centar u Tuzli“ (115–133). Autorica predstavlja historijsku građevinu Kino Centar, jedan od važnih simbola graditeljskog perioda iz vremena Austro-Ugarske vlasti u Tuzli. Graditelj ovog objekta je poznati tuzlanski trgovac Pero Jovanović. Objekat je izgrađen za Miška Jovanovića, u vremenu od 1906. do 1912. godine. Projektant je bio Nikola (Niko) Mišković, o kojem postoje vrlo oskudni podaci. Kino Centar je namjenski izgrađeno za prikazivanje filmova, i jedan je od prvih objekata te vrste u Bosni i Hercegovini. Na spratu objekta izgrađeni su stanovi za glumce. Pored prikazivanja filmova u ovom objektu su povremeno bili smješteni i pozorište, muzička škola, robna kuća, te knjižara – antikvarnica. Kino Centar je odlukom Komisije za nacionalne spomenike Bosne i Hercegovine na sjednici od 04. do 06. novembra 2015. godine proglašen nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Međutim, i pored toga do sada se nisu provele ni hitne mjere zaštite ovog historijskog dobra.

Dželila Begić, MA, ing. arh. i dr. sc. Semir Hadžimusić, autori su priloga „Zgrada stare pekare u Lukavcu – valorizacija, zaštita i korištenje dobra kulturno – historijske baštine“ (135–170). Autori u uvodnom dijelu rada ističu podatke o prvom pomenu – postojanju Gornjeg i Donjeg Lukavca, početku industrijalizacije te nastanku i razvoju novog dijela grada. Sa izgradnjom fabrike amonijačne sode, počinje izgradnja različitih stambenih objekata za radnike, ovisno o njihovom hijerarhijskom položaju. Na samom početku ovog kompleksa zgrada nalazi se objekat stambeno – poslovnog karaktera u kojem su nekada, u prizemlju bile smještene stara pekara i pošta. U odnosu na druge zgrade, objekat se ističe fasadama (danas su značajno degradirane radi prirodnog propadanja i neodržavanja, neadekvatnih intervencija i naknadnih dograđivanja od strane vlasnika), koje čine kombinaciju „secesijskih i folklorno – romantičarskih motiva. U radu su autori pokazali utvrđenost degradacije objekta. Radi se o degradaciji ulične i bočne fasade

nastale zbog neadekvatne intervencije, zatim degradaciji zadnje fasade zbog neadekvatne intervencije, i degradacija nastalih na ovim fasadama tokom vremena. U pogledu zaštite autori predlažu restauraciju kompletnog prizemlja. Ističu da se na fasadama trebaju primjeniti manji konzervatorski radovi i djelomično restauratorski. Sa zadnje strane potrebno je oslabljenu drvenu krovnu konstrukciju izmijeniti u nosivom dijelu. Za ovaj postupak će se koristiti metoda restauracije. Na kraju rada autori su umjesto zaključka predložili smjernice za daljnje djelovanje u pogledu zaštite i očuvanja ove historijske građevine.

Alija Hamzić, autor je rada „Osnovna škola u Koraju (stotinu četrdeset godina od osnivanja, 1882–2022)“ (171–196). U ovom radu je predstavljena veoma značajna ustanova na području naselja Koraj. Radi se o jednoj od najstarijih škola u sjeveroistočnoj Bosni, osnovane 1882. godine. Radila je za sve vrijeme austrougarske uprave. Školu je tokom 1886/87. godine pohađalo 79 đaka od čega 31 musliman i 48 pravoslavnih. Tada je na području Koraja živjelo oko 2.000 stanovnika. Navodi podatak da je škola srušena tokom četničkih divljanja u Koraju 27. novembra 1941. U poslijeratnom periodu nastava se odvijala u kući Rize Konjića sa oko 30 učenika. Prvi učitelj je bio Džemal Mešić iz Tuzle. Na mjestu stare škole tokom 1946. godine je izgrađena nova zgrada škole sa četiri učionice, prostorijama za upravu i jedan stan za učitelja. U ovoj zgradi nastava se izvodila do 1962. godine, kada je škola srušena iz nepoznatih razloga. Autor navodi imena učitelja koji su radili u školi od 1945–1948. godine. Na kraju autor navodi podatke o broju učenika u školskoj 2021/2022. godini, kada je ovu školu pohađalo 116 učenika. Koraj i njegovo stanovništvo su doživjeli protjerivanje i druge oblike egzodusa u ratu '92–'95. što je ostavilo teške posljedice po bošnjačko stanovništvo. Koraj je poslije Dejtonskog mirovnog sporazuma ostao u sastavu općine Lopare. Koraj se teško oporavlja od pogubnih posljedica koje se prije svega ogledaju u propadanju bez naznaka perspektivnosti ovog drevnog naselja. Autor je slikovito predstavio školu i prošlost samog mjesta i bivše općine Koraj. Rad je potvrda bogate prošlosti naših starih čaršija.

Sanela Talović, prof. i dr. sc. Jusuf Omerović, autori su priloga „Ćuprija u Konjicu kao turistička vrijednost“ (197–213). Ćuprije su vijekovima privlačile pažnju svih ljudi koji su prelazili preko ovih građevina. Napisani su mnogi radovi (literarni, historiografski i drugi) na temu ćuprija ili mostova. Ove građevine su nijemi svjedoci mnogih burnih događanja u

prošlosti. Autori ističu da je „Ćuprija u Konjicu“ remek djelo turske mostogradnje. Navedene su komparativne prednosti za razvoj turizma u Konjicu i okolini u odnosu na neke druge dijelove Bosne i Hercegovine. Na lijevoj obali Neretve nalaze se džamije i pravoslavna crkva, a na desnoj obali je katolička crkva. Pri franjevačkom samostanu nalazi se Muzej i galerija koja ima stalnu postavku. Među važnim turističkim potencijalima grada Konjica je i Titov bunker ARK „smješten u podnožju planine Zlatar“. U gradu Konjicu postoji tradicija drvorezbarstva – umjetnosti koju njeguju u prvom radu umjetnici iz porodica Nikšići i Mulići. Predmeti – namještaj porodice Nikšić je 2006. godine proglašen pokretnim naslijeđem Bosne i Hercegovine. Firma porodice Mulić je osnovana 1929. godine. Autori su radom o Ćupriji predstavili najužu jezgru općine i grada Konjic, koji opravdano zauzima mjesto među najljepšim gradovima u Bosni i Hercegovini.

Zijad Halilović, autor je rada „Nekropole sa stećcima na lokalitetu Mramorje / Bektića Brdo u naselju Bektići, Srebrenica“ (217–233). Autor navodi da se stećci nalaze na širem području Bosne i Hercegovine. Njihovi korijeni sežu u duboko prahistorijsko vrijeme. Oni predstavljaju snažan kontinuitet življenja na ovim našim prostorima. Nastanak i razvoj stećaka može se pratiti od sredine XII do početak XVI vijeka. Odlukom na 40. Zasjedanju UNESCO–ovog Odbora za svjetsku baštinu, održanog tokom jula 2016. godine u Istanbulu u Turskoj, pod nazivom: Stećci – srednjovjekovna groblja nadgrobni spomenika, uvršteni su na popis svjetske baštine UNESCO-a, ispunjavajući Kriterij III i VI. Nekropola u Bektićima je karakteristična po pločama koje imaju lučno oblikovane strane. U radu je prikazan i Katalog ukrašenih stećaka i način zakonske zaštite stećaka. U prilogu rada su date fotografije lokaliteta nekropole, skice nekropole, pojedinačne fotografije stećaka i likovno – grafički crteži stećaka iz ove nekropole. Suštinski, ovaj rad je praktičan doprinos na polju očuvanja stećaka u području Srebrenice, kao važne kulturne baštine u našoj državi.

Merima Hajdarbegović, MA, autorica je članka „Uređenje i sanacija nekropole stećaka „Sječe“ u Međiđi, općina Sapna“ (235–248). Autorica je predstavila jednu važnu nekropolu stećaka. Analitički, pedantno navela je historijat istraživanja i evidentiranje nekropole stećaka „Sječa“. Napominje da su se prvi podaci o ovoj nekropoli stećaka u literaturi pojavili u radu Drage Vidovića u tekstu „Srednjovjekovni nadgrobni spomenici u okolini Zvornika“ *Naše starine*, III, 1956, str. 236. Vidović je naveo da se radi o lokalitetu

„Pasji Grob“ na prostoru naselja Jajići u današnjoj Kalesiji. Evidentirao je postojanje 32 stećka, od toga 20 sljemenjaka i 12 ploča. O ovoj nekropoli poslije Vidovića svoja istraživanja su imali Šefik Bešlić, Samir Halilović i dr. Tokom 1991. nekropola „Sječa“ je evidentirana u Elaboratu Kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa opštine Zvornik pod nazivom „Pasji grobovi ili Sječa“. Tada je zabilježeno 46 stećaka (15 sanduka i 31 sljemenjak) raspoređenih u tri skupine na tri manja posjeda. Prva faza sanacije i uređenja je uspješno realizirana tokom jeseni 2022. godine, kada su tri najugroženija stećka otkopana i ispravljena, izmješten je stećak koji se nalazio pored ceste, sanirana je drvena ograda te su popločane stepenice na ulazu u nekropolu. Nakon sveobuhvatnog uređenja ove nekropole povećan je turistički potencijal općine Sapna i Tuzlanskog kantona.

Samir Halilović, MA, autor je priloga „Nekropole i stećci na području općine Teočak“ (249–264). Stećci na području općine Teočak su ranije neznatno istraženi. Ovaj istraživač došao je do savremenih podataka o stećcima na pomenutom području. Prethodna istraživanja su donosila šture i nepotpune podatke. U radu je naznačen položaj i važnija geografska obilježja općine Teočak. Autor je naveo podatke o broju stanovnika prema popisu iz 2013. godine, kao i podatak o prosječnoj gustini naseljenosti satanovništva koja iznosi 244 st/km². Na području općine Teočak evidentirana su 7.424 stanovnika, prema podacima iz pomenutog popisa. U radu je prikazana Karta: Župe Spreča, Sapna i Teočak krajem srednjeg vijeka. Autor je u tabelarnom pregledu, objavljenom na kraju rada, naveo da se na području općine Teočak u naseljima: Here, Sniježnica i Teočak – Krstac, nalazi ukupno 55 stećaka. Stećci su prilično devastirani i oštećeni te bi u nerednom periodu trebalo pristupiti uređenju, zaštiti i medijskoj prezentaciji nekropola i stećaka na području općine Teočak.

Mr. Selman Edi Kaloper, autor je rada „Stećci i 'Kiklopske Zidine' na području Štrepara u kontekstu razvoja ruralnog turizma u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine“. Selo Štrepci se nalazi na Majevici, graniči se sa mjesima Gornji Rahić, Gornji Zovik i Islamovac. Administrativno pripada Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. U blizini sela nalaze se dvije nekropole stećaka. Prva je kod današnje kapele sv. Jurija. Ćiro Truhelka je 1895. godine opisao jedan specifičan stećak koji se nalazi na ovom lokalitetu. Šefik Bešlić je također zabilježio da se na pomenutom lokalitetu nalazi „Staro ili Madžarsko groblje“ sa 6 stećaka i „nekoliko ostataka nekadašnje nekropole“.

Naveo je da se na jednom od stećaka nalazi natpis sa oznakom da tu leži „naki Sladimije i da mu spomenik podižu sinovi“. Druga nekropola nalazi se u obližnjoj šumi. Prema narodnim kazivanjima taj lokalitet se naziva „Svatovsko groblje“. Ove nekropole predstavljaju biser za brčanski turizam. Pored pomenutih autor navodi i lokalitet „Dovište“ u Islamovcu. Ove nekropole se ubrajaju među jedne od najbližih Srebreničkoj kuli koja je imala strateški značaj u doba Bosanskog kraljevstva. U radu se navodi potreba uključivanja stručne javnosti i njen primarni značaj u postupku obilježavanja lokaliteta i njegove zaštite, prije svega, u svrhu razvoja ruralnog turizma.

Majda Šutić, MA, autorica je priloga „Rekognosciranje i topografski prikaz srednjovjekovnih lokaliteta u Seoni i Lozni“. Autorica navodi da je na području općine Banovići jedini istražen lokalitet Tulovići. Banovići su rudarski kraj, te je ovaj prostor izložen kontinuiranom širenju rudokopa. Autorica potencira nova istraživanja na lokalitetima u naseljima Seona i Lozna. Navodi da su na Gradini u Tulovićima vršena iskopavanja 1975. godine, koja je vodila Milica Kosorić. Ovaj lokalitet naziva se Tulića grad. Autorica je dala opis ovog lokaliteta, te ustvrdila da pronađeni keramički materijal hronološki odgovara periodu kasnog brončanog doba. Navodi da je prve historiografske podatke o banovićkom području zabilježio Ćiro Truhelka krajem XIX vijeka u svom radu „Stari bosanski napisi“ koji je objavljen u *Glasniku Zemaljskog muzeja* 1895. Truhelka je naveo natpis sa stećka Božićka Banovića. U radu je pomenut i istraživač amater Ambrozije Benković kao i njegovo djelo *Tuzlansko područje negda i sada*. „Tokom istraživanja i rekognisciranja terena, na koordinatama 44.469664 18.327957 utvrđeno je postojanje nekropole, koja svojim opisom položaja odgovara onom pomenutom na Kvirgi. Po ovim koordinatama nekropola pripada tromedi općina Zavidovići, Banovići i Lukavac“. Tu je locirano 38 stećaka okrenutih u pravcu istok – zapad. Stanje nekropole je relativno dobro. Radi se o 7 sljemenjaka, 16 ploča, 3 sanduka, 9 amorfnih stećaka i 3 kamena vijenca. Stećci sa kamenim vijencom se nalaze na prostorima jugoistočne Evrope. Ovaj rad predstavlja doprinos izučavanju stećaka na lokalitetima Seone i Lozne u banovićkoj općini, a bit će od koristi kod narednih arheoloških istraživanja na navedenim lokalitetima.

Jasmin Mehić, dipl. iur, autor je rada „Stećci na području Zavidovića“. Zavidovići spadaju u mlađe gradove u Bosni i Hercegovini. Status općine dobivaju 1911. godine. Pisac knjige „Zavidovići i okolina“ Rizah Odžević je

prvi zabilježio postojanje stećaka na ovom prostoru. On piše: „Čitava grupa „mramorova“ leži pored puta Zavidovići – Hajderovići na mjestu Mramorje. Kod Pašinog konaka je jedna veća nekropola, a po jedan stećak leži ispod stanice Kovači i kod mosta na 14. kilometru pruge Zavidovići – Olovo – Kusače. Po nekoliko mramorova nalazi se u selu Bratanovići, zatim u Avdaginom gaju kod sela Dragovići te ispod Podsjelova kod sela Čevaljuša“. Istraživač Šefik Bešlagić je evidentirao postojanje stećaka na teritoriji Zavidovića. Najpoznatije lokacije nekropola stećaka su Beše i Mramorje. Mnogi stećci su iz neznanja uništeni. Stećci se nalaze na slijedećim lokacijama: Beše, Brašljevine, Brijeg, Hajderovići, Hrkići, Hum, Karačić, Lovnica, Mramorje, Podsjelovo i Smailbašići. Na području Zavidovića, dakle, nalazi se 55 stećaka. Značajan broj stećaka je zbog neznanja pojedinaca, nemara i neodgovornosti nadležnih, gotovo planski uništavan. Javnost je ostala neinformisana o mezarjima koja se nalaze odmah do stećaka. Veliki dio teritorije na kojima se stećci nalaze je na lokacijama koje su tokom rata '92–'95 zagađeni minama. Ova činjenica je razlog otežanog rekognisciranja stećaka na području općine Zavidovići. Autor je ovim radom dao novi doprinos izučavanju prošlosti stećaka na ovom dijelu Bosne i Hercegovine.

PORODICE I LIKOVI ZAVIČAJA

Mihad Sakić, prof. autor je priloga „Halid Suljkanović (1937–2022), Memoarska građa“ (307–316). U radu je predstavljen razgovor bišeg lukavačkog gimnazijalaca Mihada Sakića sa njegovim profesorom Latinskog jezika, Halidom Suljkanovićem., obavljenim juna 2019. godine. U razgovoru je prof. Suljkanović predstavio svoje porodično i familijarno porijeklo. Kazivao je o svojim utiscima vezanim za prve dane kada je sa roditeljima iz Crvenog Brda doselio u Lukavac. U radu je prikazan biografski put profesora Suljkanovića kroz njegovo obrazovanje i radnu karijeru. Suljkanović je naveo najpoznatije porodice koje su nakon završetka Drugog svjetsko rata živjele u Lukavcu. Dao je detaljan opis razvoja sporta, naročito o početku afirmacije odbojke u Lukavcu. Halid Suljkanović bio je uspješan odbojkaš, kao igrač, trener i savezni odbojkaški sudija. Objasnio je svoje prvo zaposlenje u FSL, svoje fakultetsko školovanje. Zatim osnivanje i rad Gimnazije Lukavac. Inače on je bio jedan od osnivača ove bitne obrazovne ustanove u Lukavcu. Halid Suljkanović i njegove kolege profesori Sulejman Sule Ramić i Srećko Galić

se smatraju osnivačima Gimnazije u gradu sodara, rudara i koksara, u Lukavcu.

Profesor Suljkanović je u jednom dijelu razgovora iznio svoja sjećanja i ljubav prema neni Fatimi, od koje je naučio svoje prve i nazaboravne društvene lekcije. Među tim lekcijama je i važna lekcija iz poduke o Islamu. U razgovoru je prof. Suljkanović detaljno objasnio svoj cjelokupni radni angažman. Istakao je značaj bivšeg predsjednika opštine Lukavac Džemala Nuhića. Pomenuo je pored članova porodice i familije mnoge druge njemu drage i značajne ljude za prošlost Lukavca. Istakao je važnost izrade bilješki, zapisa o ljudima i događajima. S posebnim respektom je govorio o knjizi „Lukavac kakav je nekada bio“ autora Faruka Kruševljanina. Profesor Suljkanović je umro 6. septembra 2022. godine. Sahranjen je u Tuzli. Priča sa profesorom Suljkanovićem će svakako, biti od značaja budućim istraživačima prošlosti Grada Lukavca.

AKTIVNOSTI ZAVODA

Semir Hadžimusić, zaposlenik Zavoda, donosi vijest pod naslovom „Završena manifestacija 'Četvrti Dani naslijeđa Tuzlanskog kantona'“ (319–322). Manifestacija je održana od 18. do 21. aprila 2022. godine. Partneri organizacije bili su: Ministarstvo za kulturu, sport i mlade TK, Ministarstvo obrazovanja i nauke TK, Federalno ministarstvo kulture i sporta, BKC „Alija Izetbegović“ Kalesija, Srednja Građevinsko – geodetska škola Tuzla, Osnovna škola „Đurđevik“ i Osnovna škola „Sapna“. Uspješno su ostvareni važni programski sadržaji „Kameni spavač“, izložba „Stećci Tuzlanskog kantona“, predstavljanje nekropole stećaka „Skladovi“. Zatim su realizovani okrugli stolovi u Srednjoj Građevinsko – geodetskoj školi u Tuzli i BKC „Alija Izetbegović“ u Kalesiji. U Osnovnoj školi „Sapna“ održana je prezentacija o stećcima i baštini Tuzlanskog kantona.

LJUT 2022: Održana predavanja i radionice za studente na Slanoj Banji i Barutani u Tuzli

U okviru programa 27. Ljetnog Univerziteta na slanoj Banji i Barutani upriličen je niz aktivnosti. Čas historije na temu „Najstarija naselja u Tuzli“ održala je doc. dr. Mersiha Imamović sa Filozofskog fakulteta u Tuzli. Na prostoru Barutane predavanje na temu „Barutana – historijski značaj, stanje i mogućnost revitalizacije“, studentima je održao dr. sc. Semir Hadžimusić, stručni saradnik u Zavodu. Nakon toga je priređena izložba „Spomenici Gra-

da Tuzla“, koju je priredio Mensur Smajlović, prof. v.d. direktor Zavoda. Ovim programima organizatori su predstavili i afirmisali značaj i potrebu očuvanja kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa Tuzlanskog kantona.

Merima Hajdarbegović, MA, izvještava o manifestaciji „Dani Evropskog naslijeđa“. Radi se o manifestaciji koja se održava nekoliko godina. Učesnik manifestacije je JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno – historijskog i prirodnog naslijeđa TK. Manifestacija je nosila naziv „Bosanski saz kao dio evropskog naslijeđa“. Održana je u periodu od 22. 09. do 06. 10. 2022. godine. Organizator i pokrovitelj manifestacije bilo je Ministarstvo za kulturu, sport i mlade TK. Pored Zavoda učešće su uzeli: JU BKC TUZLA, JU Muzej istočne Bosne; JU Narodno pozorište Tuzla, JU BKC Živinice, JU BKC Gračanica, JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik, JU Centar za kulturu „Ahmed Muradbegović“ Gradačac. Manifestacija je zatvorena prigodnim programom pod nazivom „Saz u bosanskoj avliji“ koji je održan u prostoru Etno – avlije Mačkovac u Banovićima. Tom prilikom prisutnima se obratila kantonalna ministrica kulture Ivana Mijatović. Učešće u programu je uzelo i udruženje sazlija „Sevdah“ iz Živinica. Bio je ovo još jedan značajan događaj iz kulture na području Tuzlanskog kantona.

PRIRODNO NASLIJEĐE

Mr. sci. Kasim Memić, viši kustos Muzeja istočne Bosne, autor je rada „Prvi prilog poznavanju ortofaune naselja Prokosovići“ (329–339). Autor pisanje započinje sa podacima o nastanku hidroakumulacije Modrac, na čijim obalama je smješteno naselje Prokosovići, te ističe da je nastankom ove hidroakumulacije došlo i do formiranja ekološke osobenosti u kojoj je nastala fauna ptica. Na području naselja Prokosovići utvrđeno je prisustvo 42 vrste ptica. Znači da se s obzirom na veličinu istraženog prostora može govoriti o relativno bogatom području sa vrstama ptica. Ovo područje je kao rijetko koje u regiji sjeveroistočne Bosne, bilo izloženo antropogenom uticaju. Autor naglašava negativan uticaj na populaciju ptica, koji se dešava u posljednjim decenijama, a to je naglo pretvaranje poljoprivrednog u građevinsko zemljište. Ova pojava ugrožava i prijeti oduzimanju autentičnih staništa za ptice. Radi se o stoljetnim hrastovim šumama, kompleksima crnogoričnih šuma i šikara. Ističe da je izgradnjom određenih objekata na obali jezera, došlo do pojave nestajanja pojasa plitke priobalne vode. Navodi da je pojava vrsta kao što su ždral i crvenokljuni labud epizodnog značaja. U radu je na-

vedena i Mosorovačka bara koja ne pripada području naselja Prokosovići, koja se nalazi uz gustu putnu komunikaciju, što dovodi do kratkog zadržavanja rijetkih vrsta ptica na ovom lokalitetu. Ovaj rad sadrži prve predstavljene podatke o ornitofauni mikrolokaliteta naselja Prokosovići. Autor je ukazao na potrebu sistematskog istraživanja ornitofaune ovog prostora kroz sva četiri godišnja doba u dužem vremenskom periodu. Rad čini značajan doprinos svim budućim istraživanjima ortofaune ovog područja.

Rajko Roljić, MA i prof. dr. Elvira Hadžiahmetović Jurida, autori su priloga „Istraživanje morfometrijskih karakteristika slatkovodnog raka (*Astacus Astacus* L. 1758) iz rijeke Vijake“. Autori u uvodu ističu da se radi o jednoj od rijetkih autohtonih evropskih vrsta rakova rasprostranjenih po cijeloj Evropi. Sistematična i kontinuirana proučavanja rasprostranjenosti i populacionog statusa riječnih rakova u Bosni i Hercegovini nisu rađena od 1960. – ih godina. U radu je naveden opis istraživnog vodotoka. „Rijeka Vijaka, rječica u sjevernom dijelu Bosne i Hercegovine. Izvire ispod Gušaka (355 m), ušće u rijeku Ukrinu nalazi se oko 2 km sjeverozapadno od sela Gornji Detlak. Ukupna dužina glavnog toka iznosi 35,5 km, a površina sliva je 309 km². Uzorci rakova (*Astacus Astacus* L. 1758), su istraživani u laboratoriju Prirodno – matematičkog fakulteta Univerziteta u Banja Luci. Mjerene su samo polno zrele jedinke. Izvršeno je mjerenje 22 morfometrijskog karaktera prema Sint – u. Mjerenje je izvršeno uz upotrebu pomičnog mjerila, šublera. U radu su opisani rezultati i diskusija (prikazane su tri tabele sa preciznim podacima koji se tiču ovih istraživanja). Utvrđene razlike između mužjaka i ženki su objašnjene izraženim polnim dimorfizmom rakova ove vrste. Ustanovljeno je da su mužjaci krupniji od ženki, sa proporcionalno većim klijestima i kraćim i užim abdomenom. Ovaj originalni naučni rad je značajan za daljnja izučavanja rijetkih vrsta rakova na području Bosne i Hercegovine.

PRIKAZI – RECENZIJE – OSVRTI

Ahmed Hadžić, daje prikaz časopisa „Historijski pogledi“, godina IV, broj 6, Centar za istraživanja moderne i savremene historije Tuzla, Tuzla, 2021, 425 str. Ovaj broj časopisa donosi 22 objavljena rada.

Ibrahim Muharemović, magistrant, daje prikaz knjige „MONUMENTA SREBRENICA. Srebrenica kroz minula stoljeća. Istraživanje, dokumenti, svjedočanstva, knjiga 10“, Zavod za zaštitu i korištenje kulturno – historijs-

kog i prirodnog naslijeđa TK , Tuzla, 2021, 337 str. Knjiga 10 iz edicije „Monumenta Srebrenica“ izašla je iz štampe tokom 2021. godine. Knjiga izlazi zasebno na bosanskom i engleskom jeziku. U ovom broju knjiga donosi poseban osvrt na genocid nad Bošnjacima Srebrenice, odnosno o Odbrambeno – oslobodilačkom ratu od 1992–1995. godine. U knjizi je objavljeno 8 naučnih radova, dva dokumenta, jedne aktuelne pravne teme, rad iz historije bosanskog Podrinja i jedno sjećanje. Objavljeni su sljedeći radovi: Amir Klike / Muamer Džananović / Zilha Mastalić – Košuta, „Srpski i Hrvatski pokušaji podjele Bosne i Hercegovine u cilju realizacije vlastitih velikodržavnih ideja“,

Esad Bajtal, „Fašizacija religije kao izdaja vjere“,

Rasim Muratović, „Genocid nad Bošnjacima i srpski identitet poslije 1995. godine“

Adib Dozić, „Majka i dijete u zločinu genocida nad Bošnjacima“,

Muamer Džananović, „Utjecaj genocida nad Bošnjacima na demografske promjene u Srebrenici i Bratuncu od 1991–2021. godine“,

Meldijana Arnaut Haseljić, „Novi tokovi u potragama za prisilno nestalim osobama u Bosni i Hercegovini“,

Amir Klike, „Zločini četnika i srbijanskih Nedićevaca nad Bošnjacima Srebreničkog kraja tokom Drugog svjetskog rata“,

Ermin Kuka / Hamza Memišević, „Zločini nad Bošnjacima u Srebrenici u toku Drugog svjetskog rata od 1941–1945. godine“,

Kemal Nurkić, „Postavljanje mujezina u naselje Šubin“.

Deseta knjiga *Monumenta Srebrenica* je novi doprinos u naučnoistraživačkom radu na ovu aktuelnu temu. Ova knjiga je doprinos prezentacije za nova istraživanja i poziv da se tragedija Srebrenice nikad ne zaboravi.

Amra Vehabović, prof. donosi prikaz „Monumenta Srebrenica / Srebrenica kroz minula stoljeća. Istraživanja, dokumenti, svjedočanstva. Knjiga 11“. Ova knjiga je izašla iz štampe 2022. godine na 178 stranica na bosanskom i 178 stranica na engleskom jeziku. Prijevod na engleski je uradila prof. dr. Selma Kešetović. U ovom broju su obrađena tri poglavlja: Genocid, Iz prošlosti Bosanskog Podrinja i Sjećanje.

Poglavlje „Genocid“, sadrži pet naučnih radova, od slijedećih autora: 1. Rasim Muratović, „Vrste zla“; 2. Vedad Gurda, „Hronologija suđenja Ratku Mladiću za genocid u Srebrenici i druge zločine pred međunarodnim

krivičnim sudom za Bivšu Jugoslaviju“; 3. Adib Dozić, „Antiracionalizam, laž, mržnja i genocid nad Bošnjacima“; 4. Muamer Džananović, „Od klasifikacije do trijumfalizma (poslednje etape genocida nad Bošnjacima); 5. Almir Grabovica, Ermin Kuka, „Srebrenica: Scena Danteovog pakla u Evropi na kraju XX stoljeća“.

Drugo poglavlje „Iz prošlosti Bosanskog podrinja“ sadrži vrijedan rad Kemala Nurkića pod nazivom „Demografska struktura stanovništva / porodica naselja Gladovići prema popisu stanovništva koji je uradila Osmanska uprava 1266/7. h. g.“, što odgovara 1850/1851. godini popisa u kadiluku Srebrenica. Navedena je lokacija mjesta Gladovići, naselje koje pripada regiji Osat. Autor je naveo prezimena i porodice koje su živjele i žive u ovom naselju općine Srebrenica.

Treće poglavlje „Sjećanje“ sadrži vrijedan rad pod nazivom „Dvadeset i četiri rane majki Zukić: Fate, Zahe, Munire, Kade, Šide, Raseme i Hajre“. Rad je urađen na primjeru majki Zukić iz Karačića, kojima su u zločinu genocida ubijena 24 najbliža člana porodice. U ovom poglavlju autor Faruk Dozić, dao je dobar prikaz „Istraživanja, dokumenti, svjedočanstva, Knjiga 11“, iz pera profesorice Amre Vehabović.

Na kraju ovog prikaza časopisa „Baština“ broj 14, može se kazati da je JU Zavod za zaštitu i korištenje kulturno–historijskog i prirodnog naslijeđa TK uspio da odgovori zadatku i potrebama izlaženja ovog respektabilnog časopisa, kojim se ova ustanova može uvrstiti među važne izdavače časopisa iz oblasti kulturno–historijskog i prirodnog naslijeđa u Bosni i Hercegovini.